
LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

ELS MOLINS

Fa vertadera pena i indueix l'esperit a l'elegia veure els nostres molins antics de cada dia més despullats de les ales i molts sense caputxa, bruts i fets una llàstima.

No cal invocar l'alta progènie dels molins: el Quixot i les lletres d'Alfons Daudet, ver amador dels molins provençals. En un capítol que els dedica En Russinyol a "L'Illa de la Calma", diu entre altres coses:

"El molí correspon, en la terra, a lo que el barco de vela en el mar. Les mateixes ales en l'aire, el mateix vent per fer-les moure, les mateixes vergues per dur-les, la mateixa blavor del cel per destacar-ne la blancor...; però així com les veles del barco estan fixes i no es poden moure, les del molí, en sentir vent, sembla que s'omplin els pulmons, i estiren els braços en l'aire i fan cruixir les antenes, i arriba un moment que roden tant que semblen una gran planta amb una rosa blanca oberta en els brots més alts de les fulles.

A cada hora, a cada minut, tenen un ritme diferent. A cada batec de vent, el seu cor respon amb un altre. Cada vibració de l'aire la senten ses fibres i tremola. Les seves ales tenen nervis. Es podria dir que són grans arpes i que l'oreig n'arrenca notes, ara tristes com un plany, ara amples i majestuosos com una tempesta de ritmes.

Els molins de la illa ja no volen. Quan volaven, ai!, devien volar a ritme suau, com tot lo de la illa.

Ja no volen, però s'aixequen, com fantasmes d'un altre temps, i fins morts i tot com ara són, tenen el do de recordar, i això tenen de bo les illes: que lo que no tenen ho suggereixen".

Poesies d'En Miquel S. Oliver, En Riber (que no fa molt dedicava a aquest assumpte un article en un diari local) i Na Maria Antònia Salvà diuen l'encant i l'eurítmia d'aquests monuments utilitaris. Però llur mal ha estat que deixassin de tenir una utilitat adient amb llur construcció, és a dir, que molts són convertits en cases misèrrimes, com per exemple al Molinar de Llevant i al Jonquet, on hi ha barris de caus infectes que estranyam que encara existeixin, avui que les lleis sanitàries semblen tenir més vigència. Hi ha l'excusa de no deixar en mig del carrer les famílies necessitades, però una simple previsió faria que l'Ajuntament construís a despeses seves qualche barriada humil, on per lloguers mòdics trobassin acolliment els habitants de tals molins que, restaurats a la primitiva forma, podrien convertir-se en bell ornament de la Ciutat en lloc d'ésser-ne un ludibri i un perill.

Mistress Stapley Byne en una conferència donada al Museu Diocesà propugnava la idea de restaurar-ne qualcun. Nosaltres proposariem la restauració, de moment, de tots els del Molinar i segurament l'exemple seria seguit per qualche propietari menys interessat que els altres o qualche ajuntament rural. Creim que el "Fomento del Turismo", que amb tant d'entusiasme treballa, seria indicat per intervenir també en tal afer, ja que les coses típiques, curosament conservades a les nacions més cultes, (¡quin concepte del progrés tenen alguns a les terres meridionals!), aquí van desapareixent sense deixar rastre i sense ésser substituïdes, sinó per construccions estultes.

El moviment es demostra marçant; doncs el turisme es fomentará principalment conservant tot allò que pugui atreure els turistes; això ha estat dit per moltes veus i nosaltres repetim l'evidència una volta més.

HIDROTERÀPIA D'UN "BOLXEVISTA"

MÉS d'un any feia—cosa rara—que a la tripulació del torpediner I6I S, que jo comandava, no hi havia hagut cap mudança.

Els meus homes i jo convíviem dins un ambient d'absoluta harmonia moral i material. El "The ship that found herself" de Kipling, era una realitat.

En qualsevulla circumstància, cadascú per si mateix sabia què havia de fer; ens enteníem sense parlar: una mirada, un petit gest, bastava. I tot això, tan senzill, havia fet que, de molt temps, restés tancat el llibre de càstigs.

Era, doncs, el I6I S un minúscol Edèn, llarg de 30 metres i ample 4'60, capaç de córrer a 18 milles per hora i habitat per catorze "gaillards"—com dirien els meus col·legues de Toló—dels quals coneixia jo llurs qualitats i llurs defectes al milligram i era jo també conegut per ells amb la mateixa unitat de mesura.

Va ésser, per això, motiu de vertader disgust per tota la meua família nàutica quan, acabat el seu servei, un brau minyó—excel·lent timoner—hagué de desembarcar. I a mi, particularment, em desolava el veure anar-se'n un dels meus homes de confiança al qual devia jo, mentre navegàvem i ell duia el timó, el poder dormir un parell d'hores amb tranquil·litat.

Els meus companys ho saben quin valor té aquesta consideració.

Al seu lloc m'enviaren un cert tipus problemàtic que se'm va presentar amb els braços pengim penjam, la mirada esquiva i un cert aire tan poc simpàtic que va arrabassar-me, mentalment, un ai! tan prompte com el vaig veure.

A la mar, però, un hom no ha de refiar-se de les apariències; he vist tants bells mossos, que semblava que res no els havia d'espantar, tornar-se en els moments de prova, petits, petits, i he vist, també, viceverses!

Vaig provar de sobreposar-me a aquella instintiva prevenció, i amb tota la major possible serenitat, vaig interrogar-lo.

Em digué que era d'Ancona, que de bordegàs havia navegat a bord d'un petit remolcador de les gavarres del servei de carbó d'aquell port i que, últimament, abans d'entrar a la marina de guerra, treballava de manyà a les drassanes ligur-anconitanes.

Va semblar-li molt estrany que li preguntés si sabia llegir i escriure, i subratllà, amb un àcid somriure, la meva ingenuïtat.

Començava a dibuixar-se amb més precisió aquell tipus. El meu primer ai! intern va ésser reforçat amb un segon.

—Així, heu navegat poc!...

Cap resposta.

—Esteu content d'haver embarcat en un torpediner?

—Vaig allà on m'envien—va respondre'm desgairadament—. Jo no sóc lliure.

Es precisava sempre més.

Calmosament vaig continuar.

—De quina nau heu desembarcat?

—Del "Lepanto".

—Per què?

—I jo que sé! Hi he estat embarcat tres mesos; m'envien d'ací d'allà...

Prompte vaig saber el *perquè*. Una ullada a les seves "notes característiques" que amb els seus papers tenia a les mans em va assabentar que estava qualificat com individu intel·ligent, però poc militar. Hi havia, a més, una nota especial que deia: "Indisciplinat. —Idees dissolvents i comunistes".

Estava ja al corrent; altre remei no em quedava que acceptar el poc agradable regal i fer tots els possibles per engranar aquesta roda estrident i rovellada amb les que jo sabia tant llisquents i silencioses.

Però, com fer-ho? Se'm va acudir una idea. ¿I si provava de deixar fer el torpediner, estant jo a l'aguait, sense intervenir?

"He may found herself", vaig pensar a la manera de Kipling. I així començà la cura.

Al cap de poc temps, sense que hom sabés d'on havia sortit, fruit, indubtablement, d'aquest meravellós instint col·lectiu de les tripulacions per trobar a cadascú la nota justa, s'escampà pel 161 S el sobrenom d'"el bolxevista".

Jo, certament, no havia parlat; les "notes característiques" del subjecte, sota clau en el meu camarot, ningú no les havia vistes,

i tanmateix! espontàniament sorgia aquest bateig que dins el nostre ambient tenia una còmica picantor que venia a afavorir el meu programa.

I ben al contrari d'allò que en altres circumstàncies hauria fet, vaig deixar que així l'anomenessin fingint no adonar-me'n.

La roda aviat començà a grinyolar.

El primer grinyol fou una reclamació al contramestre. El nou vingut no va trobar la cuina del seu gust i, a més, havia descobert que el mariner-coc, és un dir, feia malament la compra.

En el seu discurs, ple de frases repetides de memòria, havia saltat del cuiner al proletari i jo em divertia extraordinàriament veient el contramestre, emporprat com una roella, fent grans esforços per a contenir-se. I pogué dominar-se fins que va sentir-li dir, fent al·lusió a la meva modesta persona...

—Perquè nosaltres, sabeu, no anem a l'Hotel Danieli... nosaltres no podem anar-hi!

—Sàpigues—cridà llavors el contramestre, saltant com una molla—que aquesta cuina—i assenyalava el fogonet de darrera la xemeneia—és per tots i també pel comandant, i aquest mai, mai no s'ha queixat!

—Uix el bolxevista—deia el pobre coc bescantat, i afegia en el seu pur napolità:—“Faceteci avè l'indirizzo d'o palazzo vostro ca mannammo a chiamà o seef dell'Eccellenza vostra”... (Doneu-nos l'adreça del vostre palau i enviarem a cercar el coc de vostra excel·lència).

El contramestre es quedà esbalaït, quan en venir, tot furiós, cap a mi em trobà que recolzat a la torreta de popa contemplava, somrient, la còmica escena.

—Deixeu-lo fer—vaig dir-li—: el mes que ve toca a ell el torn de la cuina i llavors veurem!

A proa, però, la tempesta era molt lluny d'apaivagar-se; el cuiner, un sorrentí herculi, bo com un sant i molt capaç d'aguantar amb una mà la roda del timó i amb l'altra una paella damunt el fogonet que li era prop, estava tot fora de si.

—“O'controllo?”—cridava—“controllate!...”—Ni remotament puc sospitar a quin control volia referir-se. “Ca simmo tuti galantomene e facimmo à spesa in due, te fai capace?” (Aquí tots som homes honrats i anem dos a fer la compra, ho has entès?)

Vaig haver d'intervenir, perquè la cosa anava en camí d'acabar malament. Vaig donar un crit al sorrentí i aquest, en sentir la

meva veu, es calmà súbitament i em mirà de lluny amb uns ulls de bon *bull-dog* que clarament em demanaven el petit favor de permetre-li alçar solament un braç... Haguè, però, de tornar al seu fogó i va tornar-hi rondinant.

No l'hi perdonà mai.

A proa, de la taula on, entre la xemeneia i la "bussola magistral", menjaven plegats tots els mariners, havia fuit el bon humor i això em disgustava moltíssim; tanmateix estava cada dia més segur que el meu programa reeixiria. Confiava, sobretot, amb la primera navegació.

A l'entretant, l'individu en cura continuava comportant-se, voluntàriament i intencionadament, amb una grolleria insuportable.

Record un matí que estant prop de mi a popa escopí sobre la nítida coberta i, per fer més comprensible que no havia estat una distracció, llençà una segona afirmació dels seus *drets individuals* veïna a la primera.

Era propòsit meu, de no ésser jo qui fes decantar la balança i així solament vaig dir-li: a bord no s'escup.

Cridat el mariner de guàrdia—el torpedista—li vaig mostrar el lloc embrutat. Era un ravenès fort, silenciós, esvelt i ben plantat com el seu Patró Sant Vidal. Em mirà, prengué el *llampaç* i netejà sense mostrar el més petit signe d'impaciència; després retornà a proa i continuà tranquil la seva guàrdia fins al darrer minut.

Més tard vaig assabentar-me del final que aquest succés havia tingut. Tot d'una que el torpedista acabà la guàrdia, va baixar al *ranxo* i sempre silenciós i aparentment tranquil agafà el *llampaç*, i cinglà la cara del malaurat amb tanta força que va ésser necessari fer ús del botiquí.

Amb veritable dolor, vaig veure'm obligat a tornar obrir el llibre de càstigs.

Un ver conflicte sorgí quan canvià el torn de la cuina. El "bolxevista", que en una precedent disputa havia titllat els seus companys d'"analfabets" (que, entre parèntesi, tots havien après d'escriure i llegir a bord del torpediner), certament no s'esperava que tant prest hagués d'encarregar-se de la per ell tant àrdua comesa.

I va ésser un desastre. Fou necessari que jo hi intervingués de de bon de veres. La qüestió devingué tan roent que no vaig tenir més remei que protegir-lo i administrar justícia solemne.

Jo directament no li parlava mai: era aquest un altre número

del meu programa i ell continuava amb els seus aires desimbolts de gran superioritat damunt els pobres de nosaltres, sentint-se i comportant-se com un personatge que ha rebut l'alta missió de...

Calia sentir el sorrentí de quina cosa.

Llegia, naturalment, l'"Avanti", que cada matí rebia a l'hora del correu i se n'anava a proa amb la preciosa fulla a les mans, absorbint-se en la lectura del Verb, aprobant i gesticulant per a fer-nos veure a nosaltres, infeliços inconscients, la interior satisfacció de l'apòstol en presència de la veritat i de la moral finalment re-trobades.

Un hom hauria rigut, si no hagués pensat que més era digne de compassió.

Amb grandíssima sorpresa de tots i especialment del contra-mestre, sempre vaig fer com si no ho veiés.

Li estava sempre alerta, això sí, i no el perdia de vista mal-grat no parlar-li, ni mirar-lo mai, ans al contrari demostrant la més completa indiferència per tot quant ell feia, deia o llegia.

I em semblava que començava a sorprendre-se'n.

La tripulació poc a poc havia anat sentint per ell un pregon avorriment. Aquelles juvenils fesomies, franques, obertes, plenes de salut i lleialtat no podien conviure amb la seva àcida expressió i amb la seva mirada sempre esquiva i fugissera.

Els forts fills de la mar sentien instintiva repulsió per aquell artificiós producte de cafè de suburbi qui portava al nostre sanítós ambient un baf de descomposició.

Jo seguia observant i esperava.

Dilluns. Exercicis de preparació dels torpedes de combat.

Per a qui no ho sàpiga, aquests exercicis consisteixen en posar al torpede la mateixa càrrega d'explosiu que deurà, quan Déu vulgui, esventrar la nau enemiga.

En mig de la gran massa d'explosiu es col·loca un tub ple d'una altra substància encara més sensible que ha de fer explotar la primera. Damunt tot això una càpsula de fulminant de mercuri i el disc que ha de rebre la punta de guerra, seran la causa determinant de l'explosió tot just el torpede topi amb qualsevol obstacle.

Precisament per habitar els mariners a tenir la seguretat i prudència que aquesta perillosa operació exigeix, cadascun d'ells ha de posar al respectiu lloc totes aquelles peces fins que el torpede estigui a punt de complir la seva terrible comesa. És precís, natu-

ralment, evitar tot moviment forçat, el més mínim xoc, qualsevulla caiguda perquè sinó...

Els mariners seien a coberta, sota els meus ulls, fent rotllada a cinquanta set quilograms de *cotó-pòlvora*, amb la capsa dels tubs de fulminant oberta, que anaven passant-se de mà en mà.

Aquells colrats i ardots minyons manipulaven, cara seriosa, bocaclosa i cellajunts, el monstruós enginy de mort, muntant poc a poc amb una delicadesa i suavitat sorprenents, totes les seves peces, sense vacil·lacions ni dubtes.

Prest em vaig adonar que el meu subjecte estava tot trasbalsat. Quan li arribà el torn vaig posar-me a la seva vora. El contramestre, donant-li la capsa, li mostrà un tub de fulminant i una càpsula, invitant-lo a començar la seva tasca, però l'home semblava haver-se petrificat i no va moure's. Totes les mirades s'havien concentrat damunt ell amb sorpresa i mal dissimulada ironia, i vaig veure beníssim donar el cuiner un cop de colze al seu veí assenyalant amb sornegueria el "bolxevista".

El contramestre va insistir a fer-li prendre amb una mà un tubet de fulminant per a que el posés al seu lloc; grosses gotes de suor amaraven la seva fesomia, descomposta i lívida per un pànic que no podia dominar.

—“Avanti”—li digué el contramestre.

—Oh avant—mormolà el cuiner—. “Chille ò sape legge solamente”... (Aquest només ho sap llegir).

Pobre apòstol de la llibertat! Amb el cap cot, i els braços caiguts aguantà insensible, sense fer cap moviment, la forta riallada que l'acudit del sorrentí féu brollar del grup de mariners i que vaig haver de trencar enviant-lo a la barra.

Aquest acte de justícia el reanimà un poc; alçà finalment el cap i els seus ulls trobaren els meus. Havia arribat el moment oportú de ficar, sense compassió, la llanceta a la nafra...

—Alceu-vos—vaig dir-li—: vós, segurament, deveu ésser més valent fent discursos per les tavernes; els mariners, però, no estem acostumats a aquests espectacles vergonyosos: aneu-vos-en a proa.

I l'apòstol de la llibertat, va ficar-se al *ranxo* i d'allí no es va moure en tot el dia.

Dos dies després vaig rebre l'ordre de sortir per un llarg creuer per l'Adriàtic i deixarem Venècia a mitjans febrer, a l'època, precisament, dels forts temporals.

Tot just sortits de les Boques del Lido, fórem ja saludats per una mar grossíssima.

Recomençà per nosaltres l'austera soletat de l'alta mar, ritmada pels cops forts de les onades, el grinyolar dels múltiples atuells d'abord i el ball convuls de l'una a l'altra cresta de les ones i al qual les nostres cames s'hagueren aviat de rehabilituar.

El coc, veterà i experimentat mariner, que entremig dels furiosos ruixims d'aigua salada, sabia estar-se davant el seu fogó quasi sense moure's i *qualque vegada i tot sense cremar-se*, va servir-me els ben coneguts *spaghetti* de navegació, prenent-ne un parell de cullerades dels cuinats per a la tripulació, seguits de les abominables i no menys tradicionals costelles ben socarrimades després d'haver rodolat qui sap quantes vegades per la coberta.

Feia aquest frugal repàs assegut a la banqueta de comandament, a proa, amb el plat sobre la torreta, agafant-me com i on podia, passant-me ràpidament la forquilla d'una mà a l'altra per poder conservar l'equilibri i em revoltaven els meus mariners, asseguts a la coberta, en mig d'un garbuix de plats i *spaghetti*.

Comparegué el "bolxevista" i li oferiren la seva racció, però no en va voler i quedà una mica allunyat dels altres, mirant alternativament, amb visible sorpresa i mal dissimulada curiositat, a mi i el meu dinar.

—Pensa que això no és l'Hotel Danieli...—vaig dir-me jo interiorment, sense gaire perill d'errar-me.

A mida que el jorn finia, el temps pitjorava i la nit s'anunciava atemporalada i rúfola.

Tots els mariners activament i silenciosament treballaven: uns asseguraven les àncores, altres donaven una *trinca* al bot, altres amarraven caps d'una banda a l'altra per tenir on agafar-se, altres amb *encerats* tapaven allà on entrava o podia entrar l'aigua, i feien sense dir ni demanar res, assenyadament, tranquil·lament, no descompassant-se ni tan sols quan algun cop de mar els aplegava de ple i els encastava la roba sobre la carn.

Arredossat a la torreta de popa, únic lloc que la mar no baldejava, fet un trasto inútil i amb una lívida faç de màrtir un poc abans d'emprendre el vol per l'eternitat, s'estava el meu home mig agegut sota la tauleta on, a la feble claror d'un fanalet de candela, feia jo els càlculs de navegació.

Sovint, sovint, havia d'anar des del meu lloc de comandament, a proa, a la torreta de popa per comprovar la ruta damunt la

carta. Me'l trobava llavors entre els peus, però no es movia i rebia pacientment l'aigua de mar que regalimant del meu impermeable li queia al damunt.

Devés les dues el vaig trobar adormissat: feliç ell!

La nit, semblant a tantes d'altres passades sense veure la lli-tera, s'escolava lentament, amidada pels cops de l'hèlix, amb la mirada sempre fita al buit, a l'avant, cap a proa...

A l'alba el sòlit ensunyament, el sòlit fred que us pren un poc abans de sortir el sol i us fa petar de dents i la sòlita boca agra i pastosa...

Ell va deixondir-se serien les sis: guardà a l'entorn, es va fregar els ulls i quedà mirant-me sense parpellejar, visiblement esbalaït.

Se li obrien, certament, nous horitzons...

Però com?—devia pensar—: el privilegiat, el burgés, el...—prosa subversiva, presta'm els teus adjectius!—passava nits senceres, xop d'aigua, sense descansar, escorcollant la foscúria, estudiant la carta i vetllant ell sol mentre els seus homes dormien.

¿Això era possible?

¿I des de que eren a la mar, aguantant ruixims i polsimades, menjava sempre el mateix dinar que la seva tripulació, sense ni tan sols abandonar el seu lloc?

¿I a més tractava els mariners amorosament i fins i tot reia amb ells i amb ells comentava faceciosament qualche bròfega i pesada broma de les ones?

¿És que no somniava? Perquè tot això era incompreensible. Mai no ho havia llegit al seu periòdic!

Visiblement començava la cura que jo de tant de temps esperava.

—Bon dia Excellència!—li cridà irònicament el coc en veure'l sortir eixut de la torreta—¿Heu dormit bé, Excellència?—Canvià, repentament, de to, i li digué entre dents:—Brètol, ja arribarà dia que trobaràs sabata de ton peu!

Prou que la trobà! Pocs dies després, una forta brandada va rebatre el pobre diable, poc habituat a les mars tempestuoses, contra la culata del tub llança-torpedes de popa. Topà amb el cap i quedà de bocaterrosa sobre coberta oscillant feixugament al ritme del gronxar de la nau.

El vaig fer portar al meu camarot i colgar-lo a la meva llitera, que embrutà de sang. Vaig deixar a coberta el contramestre.

Va semblar-me que la cosa no era molt greu, una petita commoció, produïda pel cop, que segurament aviat passaria, car la ferida era lleuíssima. Jo mateix la hi rentava amb cotó i sublimat, quan va obrir els ulls.

En adonar-se que l'estava guarint em mirà i, encara mig atontat, va encendre-se-li als ulls una espurna de dolenteria, tot d'una esvaïda.

—No serà res—vaig dir-li—. Prest estaràs bo.

Per primera vegada li parlava de *tu*, com als altres.

Sols contestà:—Gràcies, comandant!—Però va semblar-me que m'agraïa més el *tu* que tot l'altre.

Mirà després el meu coixí llord de la seva sang i mormolà de nou:

—Gràcies... gràcies.

Per dissimular l'emoció que m'anava envaint, vaig estarrufar les celles sense contestar-li.

En ocórrer l'accident, havia donat l'ordre de fer proa a Bari, d'on érem a prop, amb el propòsit de posar el ferit en mans més hàbils que les meves i retornar tot seguit a la mar.

Mitja hora després davallà el mariner de guàrdia per dir-me que Bari era ja a la vista.

—¿Em vol desembarcar, comandant?—va demanar-me, ansiosament, el ferit.

—Prou que sí.

—A Bari?

Vaig fer que sí amb el cap.

—I m'hi deixarà?

—T'hi deixarè.

—I no em tornarà a embarcar?

—Ah!

S'havia incorporat damunt els colzes i va estar-s'hi un parell de minuts panteixant i silencios, mirant-me fixament...

—Escolti, comandant. Això no és res, em trobo bé. No em desembarqui; vull seguir amb vostè... i parlà llargament, primer poc a poc, amb esforç i batzegades, després a raig seguit sense aturar-se, contant-me la seva vida aspra i miserosa, les seves penalitats... i, tantes altres coses!...

Aquesta confessió és per a mi sagrada. No l'escriuré.

Després vaig ésser jo qui prengué la paraula i...

—Pobre fill—vaig acabar—: no es teva no, la culpa; qui t'havia mai parlat del deure!...

—Comandant—vingué de nou a dir-me el mariner de guàrdia —: ja som molt a prop...

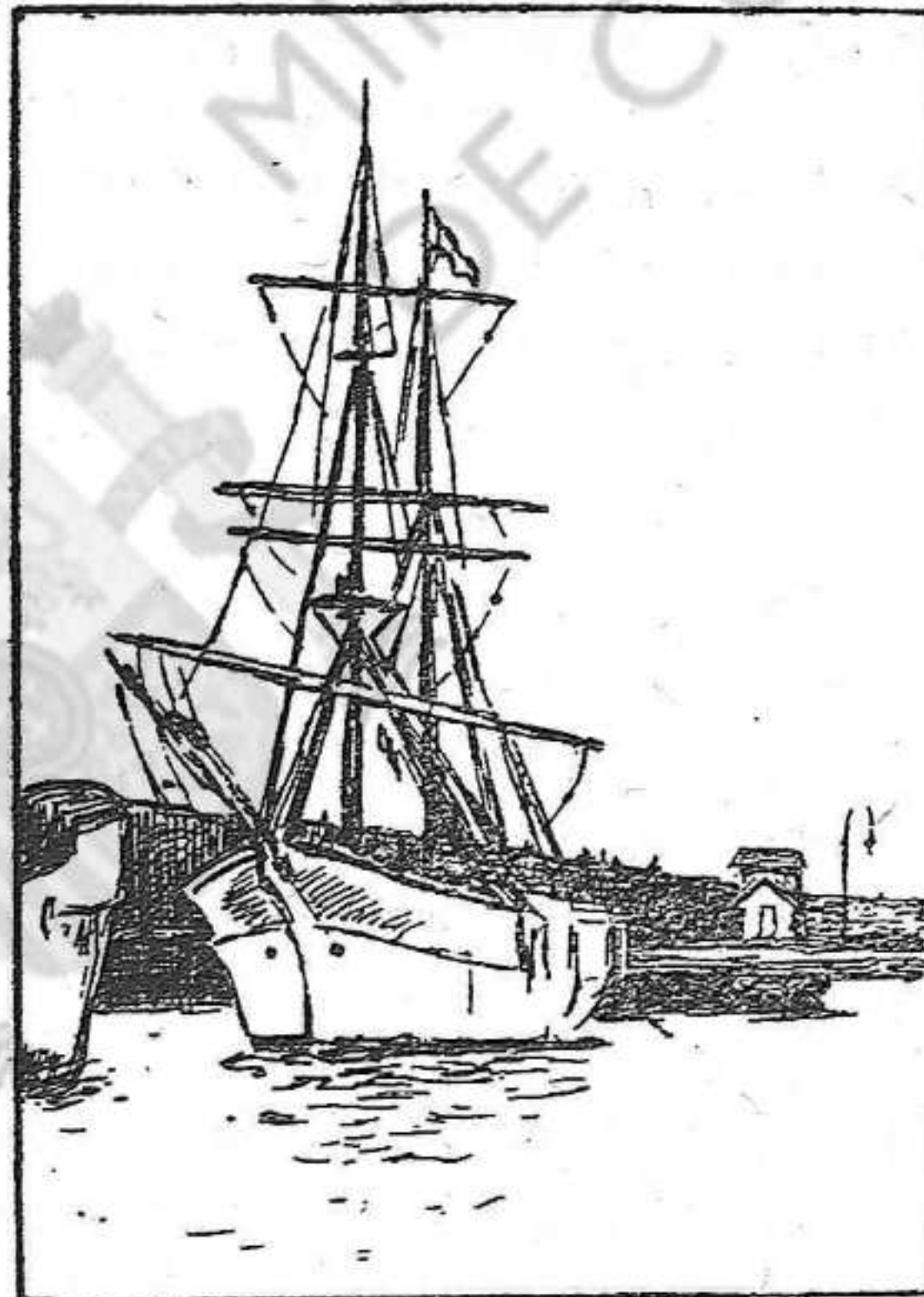
—Està bé: digues-li al contramestre que posi altra volta la proa per fora i faci assegurar les àncores i el bot...

—Ah “bolxevista”, qui t’havia vist i et veu!—li deia rient el coc un mes després.

El 161 S havia fet el miracle.

GUIDO MILANESI

(M. F. I G., trad.)

F. Salvi & L'Allaposta

LA BELLA D'AGOST

(De F. MISTRAL)

I

Margai de Vallmeirana
d'amor al foll trastorn,
davalla dins la plana
una hora abans del jorn;
son cap desvarieja.

Folleja...

“En va, diu, l'he cercat,
mon aimat,
i el cor em tempesteja.”

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

Margai és tan polida
que al núvol volador
la lluna engelosida
ha dit plena d'amor:
“Bell núvol, passa, passa,
ta glassa
decanta i deixa espai,
que Margai
vull veure, i m'embarassa.”

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

L'ocell dins la ginesta
qui cova els seus petits,
allarga un poc sa testa

els ulls en ella fits;
mes en veure que plora
s'enllora,
i per l'aconsolar,
li parlà
gentil, més de mitja hora.

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

I encara la lluernà
qui lluu pels giravolts,
ha dit: "pren ma llanterna,
ma bella, si la vols.
—Cercaves qui et volia
d'aimia..?
D'haver-ho dit com cal
mon fanal
seria estat ta guia."

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

II

Margai de Vallmeirana
amb tant d'anâ i venir,
a l'ombra d'una andana
l'aimat trobà a la fi.
—“Ai!, diu així que el troba,
ma roba
remulla el plor d'enyor
per l'amor,
d'aquell que el cor me roba.”

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

“La lluna m'espiaava,
i de mon dol nafrat,

l'ocell em conversava
de tu, mon estimat.
Ni es féu, l'humil lluerna,
esterna,
volent el meu camí
aclarir
del llum de sa llanterna.”

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

“Mes, veig ton front ombrívol
com si et prengués un mal...
—vols que mon pas errívol
torn a l'alberg pairal?”
—“El meu esguard l'entrista
sinistre,
un llop-volant negrós
i enutjós
que espaordí ma vista.”

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

—“Ta veu, abans tan dolça,
m'apar trontollament
sobtat, que l'aire empolsa,
i em ve aborronament!”
—“Ma veu s'és esquerdada,
aimada,
del temps aquí passat,
allargat
damunt l'herba mullada.”

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

—“Si abans d'enuig moria
ja em mor de desconsol;
—el jorn de l'alegria

aimat, t'has posat dol?..."
—“Si mon mantell fosqueja,
negreja
la nit quan dóna el bot,
i, amb tot,
la nit també clareja.”

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

III

Quan dels pastors l'estrella
anava a empallidir
i fou la llum vermella
del sol a punt d'eixir,
els nuvis es robaren;
saltaren
sobre un negre cavall,
i au, avall,
de pressa s'escaparen.

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

I aquell cavall trotava
per llocs inexplorats;
la terra trontollava
al pas dels estimats...
I diuen que les bruixes
manduixes,
dansaren a l'entorn
fins al jorn...
O jorn, que el mal arruixes!

Cigales, rossinyols, oiu callant:
de la Bella d'Agost oiu el cant.

Llavors, la lluna blanca
s'ennuvolà amb neguit;

l'ocell de dalt la branca
fugia, esporuguit...
I fins la lluerneta,
pobreta,
apaga el llumet seu,
i lleu, lleu,
s'amaga dins l'herbeta.

Cigales, rossinyols, aneu callant:
de la Bella d'Agost oiú el cant.

I diuen que a la noça
de la infeliç Margai,
si hi hagué taula grossa
ningú no hi rigué mai.
I que de noviances
les danses,
es feren dins un lloc
en què el foc
pels cruïsses fiblava a llances.

Cigales, rossinyols, aneu callant:
de la Bella d'Agost oiú el cant

O Clot de Vallmeirana,
camí dels Baus, jamai
pel coll ni per la plana
no veres pus Margai.
Sa mare resa l'Ora
i plora,
i mai no es sap estar
de membrar
sa bella, que és enfora...

Cigales, rossinyols, fugiu volant.
De la Bella d'Agost heus aquí el cant.

MARIA ANTÒNIA SALVÀ, TRAD.

“DE L’ALBA AL MIGDIA”

DINS la producció, que ja comença a ésser nodrida, d’En Guillem Colom, aquest darrer llibre de poemes, publicat per “La Revista”, amb un pròleg escaient d’En Josep Carner, mereix indubtablement el primer lloc. Sempre he cregut que la lírica s’adeia més que l’èpica amb el temperament i les aptituds literàries d’En Colom. Aquest comentari, al marge del seu llibre, no és l’estudi complet que reclama, però menys encara l’elogi dictat per una amistat complaent i benèvola: l’autor, tan avantatjosament conegut entre nosaltres com dins Catalunya, pot aspirar a molt més que a un *succès d’estime*. A ningú que vulgui estudiar conscienciosament l’escola mallorquina no podrà passar per alt la seva obra, que hi pertany de ple—i l’honora—pels temes, per l’estil i per l’esperit. El seu parentesc literari amb En Riber, de qui fou deixeble, no minva el relleu de la seva personalitat.

En Carner fa notar en el pròleg el gust delicat i noble de l’autor, i la seva malinconia d’“etern relapse en l’adolescència”. Jo diria millor el balanç desconhortat d’una juvenesa, que li fa extreure una mica massa l’expressió d’intimes decepcions i combats.

En el *Liminar*, un dels poemes més ben construïts del llibre, flameja al gran vent la inspiració romàntica, *L’Epíleg de Remembrances*, amb quelcom en les primeres estrofes d’aquella frescor de la *Fontaine George*, de Bainville, evoca, pel sentiment tant com per la música, la musa amable i enyorívola d’En Miquel dels Sants Oliver:

*Clares ombres perfumades,
dolces ombres regalades,
vall paradisiaca!*

*Verds torrents plens de falguera,
fins herbeis, gerds d’esponera,
—primavera angèlica,—*

*on l'alosa i la velzia,
i la merla a trenc del dia
deien llur antífona...*

Al prestigi d'aquest món poètic, rient i perfumat, de la vall dels tarongers, s'ajunta en els poemes que formen la primera secció, *A muntanya*, el de les regions estimades del poeta, on per sobre els negres boscatges de Montnàber, patrimoni familiar,

el gran desert de pedra exulta al vent.

Aquestes àrides cingleres de la muntanya mallorquina són les que li han fornit, amb un sistema d'imatges fortes i vives i d'adjectius exaltats, els símbols de les desolacions, les lluites i les victòries de l'esperit. La poesia *Llorers sobre l'abisme*, amb versos com el que acabam de citar, dignes del millor mestre, és d'una real bellesa.

El polsim de les neus del Pireneu ens sorprèn amb una alenada refrigerant en *Les Cascades*:

*O iris on llampega
la glòria de la neu!
Mantells en què es desplega
la majestat de Déu!
Torrents de gemmes vives,
—maragdes fugitives,
safili i argent viu—
dins vostre plor de fades
es fonen les nevades
i el dur hivern somriu.*

*Somriu la penya entegra
i el freu colgat de neu,
i el tro dels rius alegra
l'alta Ciutat de Déu...
Renaix l'herba a la feixa,
la boira arreu s'esqueixa
al crit de vostra veu;
l'abís l'abisme invoca,
i exulta el cor de roca
de l'aspre Pireneu...*

Set seccions integren el volum: *A muntanya*; *Mare nostrum*, prenyat d'un racial sentiment; *Visions de guerra*, punyentes i doloroses, a través dels hospitals i de les runes de la França estimada, l'endemà de la pau; *El sospir de la terra*, que conté algunes de les millors composicions del llibre; *Vers l'ideal*; *De profundis* (en la mort d'En Costa i Llobera), i *Epíleg*.

A remarcar, dins la quarta d'aquestes seccions, l'elegant horacianisme de *Deseiximent*, bon hereu de mossèn Costa:

*Ja l'aura viva de primavera
les veles infla i el mar encalma,
el prat s'esponja, la torrentera
sospira dins la balma...*

I el sentit pairal, tradicionalista en aquella ampla i profunda accepció de la paraula que li dóna valor eterna, de l'oda *Als avis*.

Si fullejau a l'atzar el ben nodrit volumet, a cada punt sereu subjugats per imatges de la més viva eficàcia i sovint d'una sorprenent puríssima poesia:

*El camp s'estèn, nu i desolat,
salten les fonts en revenguda,
amb gest convuls l'arbre negat
sembla que al cel deman ajuda...*

(Tardor)

*Vibren de goig les solituds ferestes,
llampega l'iris sobre les congestes,
canta el torrent com orgue entre la neu...*

*I emmirallant-se als gorcs de la ribera,
somriu dalt l'albepí la Primavera
amb la testa brufada d'aigua-neu.*

(Primavera)

Nadal feia un Betlem dins cada avet...

(«Pax!»)

*Volen feixugues les aloses,
vibra de set l'arbre assecat,
lluen fatídiques les coses
dessota un cel galvanitzat.*

(Set)

La flor que jo escolliria entre la flor del llibre són aquells exquisits sonets (*Tardor, Hivern, Primavera, Església de muntanya...*), aquells poemets cenyits, en to menor, a voltes agudament malin-cònics (*Novembre, La festa...*), altres vessant de frescor i de gentilesa, com aquella cançó *Oliva roquera*, on somriu tota la gràcia i la cortisania camperola d'un marquès de Santillana.

M. FERRA

LA VISITA

A la distingida amiga ISABEL FONT DE SALVÀ

AMB la mirada estesa
dins el temps que s'envola,
prop de la carretera,
espera l'hostaler:
potser que faci el somni
que fa l'ànima sola,
o potser que es daleixi
esperant el qui ve.

També jo n'era sola,
i em mirava la tarda
desfer-se, mica a mica,
pel blau de l'horitzó;
passar veia a ma vora
—com tot aquell que esguarda—
els tedis i l'ensomni,
en vaga processó.

De prompte, en el silenci,
ressona una veu dolça,
la llinda de la porta
dibuixa un nou perfil,
i l'ànima esllanguida
sembla que ara s'espolsa
unes hores somortes
i pren l'aire gentil.

A dintre del cor s'obri
la bella correntia,
amb el pensar d'un altre
es daura el pensament,
i dins el mirall propi
a on el cor llanguia
ve ara a reflectir-se
un somris amatent.

ENDREÇA

Veieu en la visita
que em féreu una tarda,
quina fou, doncs, ma joia,
quin fou el meu pensar:
si a voltes se us remembra
que aquí fas bona guarda,
pensau que el cor espera
qui el vengui a visitar!

MARIA MAYOL

¿LA CRISI DEL LLIBRE CATALÀ?

PARLEM-NE un poc de la crisi del llibre. Enquestes sobre problemes espirituals són sempre convenients per la cultura col·lectiva, i molt més quan aquesta cultura es troba en plena creixença.

¿Existeix realment la crisi del llibre català? ¿En quin sentit? ¿Es ven més poc que abans? ¿La qualitat és més dolenta? ¿S'escriu manco?

Evidentment, cada una d'aquestes preguntes ha de tenir una resposta negativa. Cada dia són més les llibreries i cases editorials, cada dia surten llibres d'escriptors novells o consagrats, sense comptar les traduccions dels autors estrangers de més fama, cada dia augmenta la quantitat de lectors.

Possiblement, però, passa una cosa ben natural. I és que, malgrat tot, la capacitat adquisitiva del nostre mercat no ha crescut en la mateixa proporció que la producció literària.

L'esponerosa florida de la literatura catalana, representada per les edicions tan nombroses i diverses no pot ésser superada per un poble, al qual tot just se li estan despertant les ganes de llegir les pròpies obres.

Aquesta creixença del llibre català—fàcilment controlable de cinc anys a aquesta banda—és obra de la selecció del nostre país, o sia del autors i escriptors de tota casta, i ja és sabut que les seleccions s'avancen sempre a l'acció de la massa.

Però aquesta certa dificultat d'exhauriment de la producció tal vegada vengui agravada per un cansament del lector, totalment im-motivat, absolutament injustificat. El nostre poble, com tots els meridionals, es impulsiu i inconstant i de la mateixa manera que es llança amb ardor a les tasques inicials, a mida que passa el temps va perdent l'entusiasme, encara que els fruits posteriors siguin millors que els de la primera collita.

Joan Estelrich, en intervenir en la qüestió ha derivat la direcció d'aquesta cap a una altra banda, establint que es tractava d'una

crisi del caràcter, que cal combatre i vèncer, per tots els mitjans, en benefici de la nostra cultura.

L'argumentació bàsica d'Estelrich, en citar el cas de la «Fundació Bernat Metge», pot ésser fàcilment desfeta, quant a les seves conseqüències, si bé és possible que quedi en peu l'aspecte més fondo i important que ha volgut posar de relleu el nostre amic.

Si els toms de la F. B. M., tot i haver superat allò que es va prometre en iniciar aquesta magna empresa humanística, no són acollits avui amb un entusiasme parió al demostrat en iniciar-se la F. B. M., i no són estudiats aquí, com ho són a l'estranger, és degut, senzillament, a que són comptadíssims els crítics que puguen i sàpiguen tractar i judicar una traducció del grec o del llatí. En iniciar-se la F. B. M. es va poder parlar de la significació de l'empresa, d'allò que representava per la cultura catalana, de la valoració internacional que li donaria i això està més o manco a l'abast de tothom. Però, ara, en sortir un tom nou o s'ha de limitar a la ressenya de l'aparició o, si es vol fer labor de crítica, és necessari una base de coneixements humanístics que molts pocs tenen i encara aquells que els tenen veuen com el temps els és necessari per a dedicar-lo a crítiques més fàcils i planeres.

Al costat d'això sembla que existeix realment una certa hostilitat contra aquells que han votat a la nostra cultura els seus millors afanys i entusiasmes. I això és, senzillament, el cultiu d'aquell esport, tan típicament nostre, que s'ha designat amb el mot de «rebutada».

És un producte mixte d'enveja al que ha assolit una posició destacada; de disconformitat, sovint motivada per qüestions personals, amb el qui té el control de diverses activitats literàries; és, en fi, la tendència d'igualar a tothom, decapitant els que sobresurten.

I quan la «rebutada» no pot fer-se d'una manera franca, oberta i decidida, perquè es preveu el seu fracàs, aleshores es va formant una sorda atmosfera d'hostilitat i congriant-se un estat d'opinió molest, que produeix un ambient, en el qual es difícil treballar amb eficàcia.

Dins les derivacions d'aquesta campanya sobre la «crisi del llibre» ha correspost a Joan Mínguez el poc airós paper de fer el que en podríem dir la «rebutada» en to menor.

Joan Estelrich ha posat de relleu, en un article enèrgic i dur, a «La Veu», el fet de Joan Mínguez i aquest, articulant la seva rèplica, repartida en forma de circular, molt profusament, ha demos-

trat, de manera lamentable, la seva manca de raó i el seu procediment gens recomanable. La rèplica de Mínguez treuria el seu comentari primer tota eficàcia i virtualitat. Aquesta rèplica és, realment, un argument a favor de la teoria d'Estelrich.

No s'espantin els amics de la nostra cultura. Aquests fets, símptoma de creixença, de vitalitat, de força, no seran, en produir-se la reacció, altra cosa que motius de perfeccionament, d'avantatge per una millor i més fecunda obra espiritual.

R. RAMIS TOGORES

EFEMÈRIDES MALLORQUINES

AGOST DE 1235

LES illes de Mallorca i Menorca estaven ja incorporades a la corona de Jaume I; mancaven, encara, Eivissa i Formentera, que eren sarraïnes, per completar la submissió de totes les Balears i deixar així la Mediterrània netejada de perills en l'esdevenidor.

Alguns escriptors han dit que Jaume I anà a la conquesta d'Eivissa; nosaltres no hem pogut saber els motius que tengueren per dir-ho, quan tots els documents històrics confirmen el contrari i rotundament ho manifesta Soldevila (1).

En Bover (2), intenta demostrar que la submissió d'aquesta illa tengué lloc l'any 1234, quan avui en dia se sap positivament que fou en 1235. Segons el *Cartàs*, la illa d'Eivissa fou bloquejada en l'any 632 de l'hègira (26 de setembre del 1234 al 16 de setembre de 1235), i els cristians se n'apoderaren al cap de cinc mesos (3).

En Binimelis (4) i altres historiadors, ens diuen que després que fou conquistada Eivissa, es dividí en quatre porcions, que es repartiren el rei, l'arquebisbe de Tarragona, don Nunyo Sanç i don Pere de Portugal, respectivament, i no sabem per què En Carbonell (5), diu que la divisió fou per terceres parts, entre l'infant de Portugal, don Nunyo, i els primers iniciadors de l'empresa.

Així com Mallorca havia estat ja conquistada pels catalans abans de Jaume I, també Eivissa havia sofert els embats de les guerres. "Els catalans s'havien proposat de conquerir, ultra Mallorca, les altres illes del arxipèlag. En l'expedició dels anys 1114-1115, la illa d'Eivissa fou ocupada en primer lloc. Els projectes de Ramon Berenguer IV, Alfons I i Pere I es referien a les illes Balears, no

(1) Ferran Soldevila. — "Jaume I".

(2) Joaquim Maria Bover. — "Historia General del Reino de Mallorca". — Volum I.

(3) J. M. Villàs Vallicrosa. — "Els textos d'historiadors musulmans referents a la Reconquesta".

(4) Joan Binimelis, Pvre. — "Nueva Historia de Mallorca y de otras Islas a ella adyacentes". — Volum II.

(5) Guillem Carbonell i Vadell. — "La Dinastia de Mallorca".

solament a la illa de Mallorca. I en els primers documents relatius a l'expedició de Jaume I es parla ja de conquerir, no Mallorca sola, ans bé el conjunt d'illes—que hom apella generalment Balears—, en les quals anaven englobades les Pitiuses” (1).

En el nostre capítol anterior, corresponent al mes de juny, veiérem ja com Menorca es donà voluntàriament al Conqueridor sens haver-hi cap combat; com els ambaixadors sarraïns de la illa anaren a Capdepera, on era el rei, per oferir-li i signar els pactes de la submissió. Altrament succeí a Eivissa on els moros estaven sòlidament establerts i la illa s'hagué de prendre per la força de les armes.

En el mes d'octubre de 1231, Jaume I féu donació de les illes d'Eivissa i Formentera a l'infant Pere de Portugal i al comte de Rosselló Nunyo Sanç, si dintre el termini de dos anys aconseguien conquerir-les, però canviant les condicions de la cessió si la conquesta fos efectuada pel monarca mateix (2). La conquesta del reialme de València fou allò que, amb tota seguretat, ajornà l'empresa.

Al cap de poc temps, el sagristà de Girona i arquebisbe electe de Tarragona Guillem de Montgrí i el seu germà Bernat de Santa Eugènia, que havien cooperat brillantment a la conquesta de Mallorca, exposaren llur propòsit d'efectuar la conquesta d'Eivissa per llur compte. En saber-ho Nunyo Sanç i Pere de Portugal, se n'anaren a Mallorca, per tal de cooperar a l'expedició, cap al mes de maig de l'any 1233 (3). També fou ajornada novament l'empresa.

A primers de desembre de l'any 1234, en carta feta a Lleida, el dit arquebisbe electe va obtenir de Jaume I la infeudació, a costum de Barcelona, de les illes d'Eivissa i Formentera, perpètuament i amb tots llurs rèdits, amb la condició que abans de la pròxima festa de Sant Miquel de setembre anés a fer-ne la conquesta amb el seu propi estol (4). L'infant Pere de Portugal i Nunyo Sanç s'ajuntaren amb Guillem de Montgrí per a realitzar l'expedició. I als dotze d'abril de 1235 feren una escriptura de concòrdia, en la qual establiren el règim de la illa després de la conquesta i el repartiment entre els combatents que duguessin. L'infant i el comte rebrien llur part com a feudataris de l'arquebisbe (5).

(1) A. Rovira i Virgili.—“Història Nacional de Catalunya”.—Volum IV.

(2) J. Villanueva.—“Viaje literario a las iglesias de España”.—Volum XXI.

(3) J. Miret i Sans.—“Itinerari de Jaume I el Conqueridor”.

(4) Josep M.ª Quadrado.—“Islas Baleares”.

(5) Isidor Macabich i Llobet.—“El feudalisme a Eivissa”.—Volum I del Primer Congrés de la Corona d'Aragó.

A darrers de juliol o a primers d'agost de 1235 una flota catalana partí del port de Barcelona (1).

Els estols, composts de 1500 infants i uns quants cavallers, segons diu Binimelis en l'obra esmentada, desembarcaren al mateix port de la ciutat. Amb un trabuc i un fonèvol tiraren sobre el castell voltat de tres murs, fins que aconseguiren obrir-s'hi pas i portar l'esglai al cor dels assetjats. Quan aquests veieren això i el mal que els feien les ballestes catalanes, enviaren ambaixadors a l'arquebisbe i tractaren la rendició. Joan Xico, cavaller lleidatà, fou el primer que entrà a la ciutat i darrera ell seguí l'estol. Als 8 d'agost de 1235, diu Gaietà de Mallorca (2), el penó de les barres s'alçà victoriós damunt el castell de l'Almudaina, alçat al cim del puig que domina la vila.

La illa d'Eivissa restava, d'aquesta manera, subjecte al domini espiritual de l'arquebisbe de Tarragona, sota el senyoriu del rei En Jaume.

Poc temps després els catalans prenien als sarraïns les illes de Formentera i Cabrera, i quedava assegurat així el domini perpetu del Mare Nostrum, que obrí els seus solcs a aquelles naus que teixiren, amb el seu anar i venir per tots els confins del món, la història gloriosa de la Mallorca nostrada.

RAMON DE MALLORCA

(1) A. Rovira i Virgili.—“Història Nacional de Catalunya”.—Volum IV.

(2) Gaietà de Mallorca.—“Resumpta histórica, corográfica y cronológica”.—Any 1751.

E L S L L I B R E S

MOSSÈN JOAN AVINYÓ ANDREU, PREV.—*Moderna visió del Lullisme segons la ideologia dels neo-lullistes hodierns.*—Barcelona, 1929.—120 pp.

Benvengut sia aquest llibret que Mn. Avinyó ha compost després d'haver publicat ja altres treballs lullians. Poques tares se li podrien retreure com no fos haver deixat massa d'un costat obres com "Blanquerna" i "Llibre de Contemplació" que, a més de llur valor literària inapreciable, n'inclouen de doctrinal i filosòfica.

Com diu l'autor en el Proemi, es tracta d'una exposició clara i breu de la moderna exègesi lulliana extreta de les obres del Dr. Salvador Bové qui creà el neo-lullisme, redactant en l'espai de cinc anys la "Revista lulliana" i publicant, entre altres menys notables, les conegudes obres "El sistema científico luliano" i "Santo Tomás y el descenso del entendimiento".

Amb un estil correcte i precís, Mn. Avinyó tracta de l'*Ars magna* o ciència universal que cal no confondre amb l'*Ars combinatoria* de caient pueril i feta amb fins popularitzadors. Llibre és aquest que comentam, bastant orientador i, per tant, es mereix ésser llegit arreu per les gents que s'interessen per aquestes qüestions, però que troben grans esculls dins l'*opus* lullia.

L'*Ars magna* fou qualificada despectivament de màquina de pensar; és una enginyosa manera potser no inventada per Ramon Llull sinó manllevada a Aristòtil i als de la Kàbala oriental per arribar a veritats intangibles seguint un procés del pensament d'ascens i de descens, la qual cosa R. Llull anomena *Scala intellectus*. L'originalitat lulliana radica en el descens.

Quant als camins del pensament, recordem la filosofia socràtica (que no tenia gens de l'hieratisme professional que hom vol); podríem dir que es condensava en l'adagi popular *Roda el món i torna al Born*, és a dir, a la ignorància. Però Llull creia en l'eficàcia de la raó.

Segons Mn. Bové, Aristòtil redactà els cànons de l'ascens—que va dels sentits exteriors fins a l'idea de Déu—i Llull redactà els cànons del descens del pensament a les qüestions científiques particulars.

Així queden harmonitzades segons Mn. Bové i el seu deixeble Mn. Avinyó, les filosofies d'Aristòtil (dels fets, sentits o de la forma segons altra denominació) i de Plató (de la idea). El sistema lullia no seria, doncs, anti-tomista conclouen, sinó que completaria l'ascens aristotèlic del doctor angèlic.

Aquesta meravellosa *Ars magna* que Ramon Llull (primer filòsof que es val d'una llengua romànica), redactà probablement en català, i de la qual es conserven sols males traduccions llatines d'altri, com és sabut fou causa de rebuig i indignació a la Sorbona i és que, com diu molt encertadament Mn. Avinyó: "Els mestres de la Sorbona feien savis, Llull volia fer cristians"; no es podien entendre, doncs, Llull tant colpeix pel seu franciscanisme com per la seva raó militant.

Molts són els qui han comentat el lullisme i estudiat la ingent figura; ell i l'alt En Jaume són els nostres grans herois del pensament i de la gosadia. Molts s'han internat per la vasta selva obscura com aquella de "La Divina Comèdia", però també són molts els aspectes de la seva figura multiforme: literari, filològic teològic, filosòfic, científic. Bé és veritat que en aquest darrer aspecte, per bé que molts hi vegin un precursor de gairebé tots els invents i descobertes, donada l'època, l'endarreriment era molt gran; les ciències naturals, sobretot, abans de Linneu i Cuvier eren una cosa ridícula i fantàstica. Però això no és culpa de Ramon Llull, com no és tampoc de St. Isidor.

Comentaristes de Llull n'hi ha hagut a Mallorca en gran nombre, sobresortint el P. Pasqual, autor de la monumental "Vindicació lulliana" contra les imputacions dels dominics i el Sant Ofici. Menéndez i Pelayo tracta en els "Heterodoxos españoles" de tals lluites promogudes per l'excés de zel de Ramon Llull de voler explicar amb imatges els misteris. El Pare Pasqual és sols comparable a Iu Salzinger, el famós autor de l'edició maguntina, molt coneguda d'En Bové.

Després biògrafs, comentaristes i editors: citem Weyler Laviña, Quadrado, Marian Aguiló, Jeroni Rosselló, Mateu Obrador, els bisbes Maura i Campins, Costa i Llobera, Mn. Jaume Borràs, Mn. Riber, Mn. Galmès, Miquel Ferrà i els conferenciants de 1915, any del sisè centenari de la mort del Beat Ramon.

A Catalunya, els grans deixebles Sabunde i Torras i Bages. També els comentaristes de la seva vida i les seves obres, l'investigador Rubió i Lluch, Casadesús, Tusquets i tants altres entusiastes de l'Escolàstica que té avui una florida brillant dins la cultura religiosa catalana.

Cal referir-nos també als treballs de les entitats "Estudis Universitaris Catalans" i l'"Institut d'Estudis", com als de la "Societat Arqueològica Lulliana".

La recent creació d'una càtedra lulliana per l'Estat, les traduccions de Mr. B. Allison Peers, juntament amb publicacions com aquesta de Mn. Avinyó, tot fa augurar una era d'or del lullisme.

La millor manera de mostrar l'estima i admiració vers Ramon Llull és estudiar-lo i conèixer el lloc que amb justícia li correspon dins la història de la Mística i de la Filosofia.—B. F. P.

ANTONI PONS.—*Pregons del XVIe segle a Mallorca.*—Estampa de Ca'n Guasp.—Ciutat de Mallorca.—113 pp.

El nostre col·laborador i conegut escriptor Antoni Pons, acaba de publicar l'esmentat volum sobre els pregons del XVIe segle a Mallorca, "tralladats mot a mot de l'original i ara estampats amb un proemi". Són cinquanta els pregons que componen el conjunt de tan interessant estudi d'investigació històrica, valorat amb un proemi o "Capçonada".

"Aqueix llibret de *Pregons* amb tota la natural diversitat d'afers que forneix el seu contingut, deu l'existència a l'atzar. La confronta de la dada d'una ordinació gremial me donà plaent avinentesa de fer coneixença amb un tom de pregons gairebé inexplorat, la importància del qual ben tost entressenyava's evident. I, des de llavors, ja no era per un document la dèria, sinó per molts més. Tal les ne sol prendre als tocats de gust per la nostra i mai prou volguda arqueologia. En tant, acreixia la pruija de treure-ne trellat també, de tota aquella escriptura braquigràfica, tan massella de segles—turment dels profans—traçada damunt fols de gruixada vitela,

relligats dins cobertes de plegamí, amb lletra ja decolorida, per fadiga del pacient paleògraf”.

“I ara, veus-los't ací, la cinquantena de pregons, estampats primer dalt les planes del “Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana” ja antic de dies i de mèrits i, après, aprofitada la mateixa composició tipogràfica, desplaçats amb cura i aplegats en aqueix volum, talment en petita garba”.

“Ultra l'interès històric, aquests documents ne tenen un altre ben remarcable: el lingüístic. Tot fullejant els llibres, que ens deixaren els nostres escriptors de l'edat d'or, tot seguit destria's la maduresa que nostra llengua atenyia durant els segles XIV, XV i principis del següent, en què s'inicia la decadència. La maduresa, emperò, es troba més tangible tot repassant els documents de la cancelleria d'aquell temps. Dins ells el llenguatge descapdellava's normalment, sense pretensions literàries, regalimants de saba catalana, tot flamejants, aiximateix, en molts indrets de patriotisme. Pompeu Fabra, recentment, hi ha pouat, amb la seua perspicàcia de ver filòleg i estructurador sortat de la llengua, els preuats materials per l'estudi: “La coordinació i la subordinació en els documents de la cancelleria catalana”. Així, la coneixença d'aqueixa documentació pot ésser útil també per l'enriquiment i estructuració del llenguatge escrit. Per ço, a semblança dels antics peraires hem encetat aqueix breu proemi amb el mot escaient de *Capçonada* que dins llur vocabulari anomenava la faixa posada al cap primer dels draps cordellats amples i estrets”.

El llibret publicat per Mn. Pons és realment interessant i el treball que li haurà dat la còpia de documents no serà treball perdut, ja que filòlegs i historiadors hi han de trobar materials de riquesa incalculable.

BARTOMEU FERRÀ. — *Proses i Poesies.* — Semblança de l'autor per Joan Pons. — “Obradors de Ca-Nostra”. — Inca. — 168 pp.

“La benemèrita voluntat d'un home tan constant com humil en la seva activitat, En Miquel Duran, impressor i poeta, posa avui en mans dels lectors mallorquins aquesta edició, per demés legitimada, d'una obra que, publicada en gran part en 1872, havia esperat fins ara una reproducció superadora i definitiva. No és aquesta una reedició completa de la barquera literària de Don Bartomeu Ferrà i Perelló, de santa memòria. Tal com és, però, no hi manca, — fora de les *Comèdies*, que formen un tot, quant al popular, amb les *Coses Nostres*, — cap dels aspectes essencials del conjunt literari que l'editor ha volgut guardar de la incurança del temps i de l'oblit, prevenint el desaire de les generacions futures”. (De la Semblança de l'autor, per Joan Pons, publicada en aquesta Revista, en el número corresponent al mes d'abril d'aquest any.)

Comença aquest volum amb un retrat de l'autor (1843-1924) i seguit del pròleg, es divideix després en dues parts: “Balades i altres proses” i “Poesies”. Està acuradament presentat i acredita els tallers d'En Duran, el seu editor.

Don Bartomeu Ferrà és un dels mestres de les nostres lletres, un dels nostres escriptors pairals, un dels qui regaren amb el seu amor la florida de la nostra renaixença literària. Però, després de la “Semblança” tan magistralment traçada pel nostre col·laborador i amic En Joan Pons, no hem d'ésser nosaltres els qui tractem de fer-ne una crítica, que mai no podria assolir les avantatges de l'esmentada. Hem de fer constar, no obstant, que tant la prosa com la poesia d'En Ferrà són d'un

valor positiu dins la nostra literatura, un valor un poc romàntic si es vol, però d'una força difícil de superar actualment. La seva forma és per demés fluida i fàcil; res de contraccions, ni estil forçat; tota la seva literatura és fresca, saturada de sentiment i masella de mestrívola descripció. En Ferrà fou un escriptor de saba mallorquina, coneixedor perfecte de les costums i de la psicologia del nostre poble.

Hem de felicitar a la família de l'autor del recent llibre que acaba d'editar En Duran, d'Inca, perquè amb aquest volum han tengut la prova més evident de l'estima que els mallorquins professen al que fou llur mestre, i hem de felicitar-nos a nosaltres mateixos per haver tengut també el plaer de veure reeditada l'obra del plorat escriptor.—X.

M. MASSUTÍ ALZAMORA.—*Contribución al estudio de los Infusorios de la Bahía de Palma de Mallorca.*—Nota segunda.—Instituto Español de Oceanografía.—Notas y Resúmenes. Serie II, número 32.—Madrid.—1929.

L'any 1924, M. Massutí començà l'estudi dels infusoris de la nostra badia i publicà els primers resultats en una nota que aparegué el 1926. Aquesta, de la qual donem compte ara, n'és una continuació.

És una llista sistematitzada dels gèneres i espècies de ciliòfors marins que Massutí ha trobat en les aigües baleàriques. Per a llur classificació i descripció, l'autor ha utilitzat les obres de Buddenbrock i Jörgensen, protozoologistes particularment especialitzats en l'estudi dels infusoris marins i dels tintínnids del Mediterrani, respectivament.

La novetat del treball correspon als tintínnids. L'ésser *loricífers* és el principal caràcter morfològic d'aquesta família de ciliats oligotrics; la qual cosa vol dir que el seu cos celular és estotjat en una càpsula, lloriga, campaniforme, encara que ben sovint recorda la forma d'un picarol. A això aflludeix el nom familiar: Tintínnids.

La forma i estructura i composició de la lloriga, variables d'unes a altres espècies, són, per això mateix,—com en el cas de la conxa dels foraminífers—els caràcters en els quals es fonamenta la sistemàtica llur.

A més, és d'un alt interès biològic, trofològic, el coneixement dels tintínnids, puix són els únics ciliòfors de la fauna microplanctònica.

És, per tant, justificada la major extensió que Massutí els ha dedicat, sobretot si es té en compte que és la primera vegada, si no anem errats, que són citats de les nostres aigües.

Podria haver consignat, l'amic Massutí, que fórem el nostre comú col·lega A. Crespí i nosaltres mateixos els qui li indicàrem la conveniència d'aplicar el clorur de vanadi a la fixació dels infusoris.

Tanmateix, no caldria dir-ho, li agraiïm l'exemplar que, ben afectuosament, ens ha dedicat.—F. de S. A.

ESMENTEM també l'aparició del cinquè volum de "Tirant lo Blanc", de Joanot Martorell i Martí Joan de Galba, amb el qual fineix la cèlebre novel·la cavalleresca i "Doctrina Compendiosa", de Francesc Eiximenis, de la Biblioteca "Els Nostres Clàssics".

Per manca d'espai deixam pel pròxim número les recensions dels llibres "La Qüestió de les Minories nacionals", de J. Estelrich; "Lletres a Lucili", de Sèneca; "Història", de Polibi, recentment apareguts; i les traduccions de "Poqueta Cosa", de Daudet, per Mn. Llorenç Riber, i "L'home invisible", de Wells, per Just Cabot.

RECULLS DE FORA

L'enquesta assenyala, com una fita, la plenitud estival. L'enquesta s'estèn des de la frivolitat més particular i íntima fins a les qüestions més generals i trascendents; des dels concursos més puerils fins a les polèmiques més elevades i serioses.

Vegeu-ne, sinò, aquest parell de mostra:

"Mirador", de Barcelona, organitza aquest curiós concurs:

¿Quines cinc persones voldrieu veure dintre el "tubo de la risa"?

"Commædia", de París, en canvi, ha elegit aquest tema etern: "La religió davant la ciència".

Mlle. Simonne Ratel, a "Les Nouvelles Littéraires", ha organitzat la seva sobre els *tipus* literaris. Per cert que Eugenio d'Ors, l'ex-Xenius, ha donat una resposta que és tota una autobiografia. Jutjau: "A Espanya, moltes dones a les quals s'aplicava aquest sobrenom de la *Ben Plantada*, s'han tornat boges i s'han imaginat encarnar realment l'heroïna de la meva novel·la".

Diu que sí, que existeix una dona boja que es creu la Ben Plantada..., però que no ha llegit l'obra mestra del primer dictador intel·lectual, que fou, de Catalunya.

Encara d'altres: una més interessant que l'altra. Ferran de Soldevila i el canonge Cardó, principalment, amb noblesa autèntica i amb un esperit comprensivol i tolerant envejables, han conversat de la religiositat o millor de la manca de la religiositat del poble català.

"La Publicitat" i "La Veu de Catalunya" han remenat el tema de l'intervencionisme de la "Lliga" a rel d'haver publicat el seu patró, Francesc Cambó, el seu parer—intervencionista sense anar, però, a l'Assamblea—sobre l'avantprojecte de Constitució.

La darrera—enquesta-polèmica—puix que encara dura, és la que iniciaren, ens sembla, uns *espontanis* des del "Bloc del transeünt" de "La Publicitat" i Domènec de Bellmunt amb les seves entrevius als editors, sobre "Crisi del Llibre" que successivament ha esdevingut crisi del lector, de l'editor, de l'autor, del caràcter, de la consciència, etc. etc. Com que hi ha intervingut el director de la F. B. M.—entre molts d'altres opinants i contraopinants—és la que ha produït major polseguera i ha aixecat més apassionaments i personalismes.

Sort que una bona ruixada hivernenca les dissoldrà totes—enquestes, polèmiques, crisis,—i no se'n parlarà més... fins a l'estiu de l'any qui ve.

"Edicions Proa" que té al seu càrrec la Biblioteca "A tot vent" i la Col·lecció "L'Estela", ha començat de publicar una fulla bibliogràfica men-

sual que té el propòsit d'establir unes relacions directes entre els lectors i els productors de llibres—autors i editors.

Ben oportunament arriba aquest butlletí bibliogràfic, ara que s'està debatent, per cert d'una faisó enutjosa, massa personal i espectacular, sobre la pretesa crisi del llibre català.

Cal esperar que aquesta nova gasetà literària—que és repartida gratuïtament—contribuirà amplament a la difusió del llibre català i estranger i, sobretot,—la qual cosa és més interessant—a orientar el lector en l'adquisició de les obres millors per a integrar la seva biblioteca, enriquir les seves coneixences i constrarar les seves preferències.

A "Revista de Menorca,, (maig), Enric Fajarnés i Tur, cronista d'Eivissa, ha exhumat un parell de curiosos documents dels segles XVII i XVIII referents a Mallorca extrets de l'Arxiu general històric de Mallorca i de l'Arxiu municipal de Palma.

Heus ací els títols d'aquests documents: "La Pigota en el bestiar de llana i cabrum" (1652); "Fundació dels Caputxins a Mallorca" (1676); "Sobre una pintura de R. Llull que hi havia al Monestir de Poblet" (1777) i "Disposicions contra la pesta d'Alger" (1787).

"Diari de Mataró" ha publicat un número extraordinari—36 planes a dues tintes i nombroses il·lustracions—amb motiu de la seva Festa Major que s'escau el 27 de juliol diada de les Santes Juliana i Semproniana, patrones de la ciutat.

El sumari, selectíssim. L'edició, envejable.

Dins el darrer volum d'"Estudis Universitaris Catalans", Gonçal de Reparaz (fill), ha publicat un estudi sobre "Els Prunes, cartògrafs catalans dels segles XVI i XVII" en el qual presenta els tres membres fins ara coneguts—Mateu, Vicents i Joan Baptista—d'aquesta família de cartògrafs mallorquins i les seves obres. Entre aquestes n'hi ha dues, fins avui, inèdites; un atlas del 1600 de Vicents Prunes que conserven els comtes de Ribas i una carta geogràfica de Joan Baptista Prunes que des de 1918 és conservada a la Biblioteca Nacional de París.

És interessant de remarcar, com fa l'autor, que "tots els mapes dels tres Prunes han estat dibuixats a Mallorca" i que aquests foren els únics cartògrafs que no emigraren.

Han estat substituïts els rectors de les Universitats de Saragossa i de Valladolid, Srs. Royo Villanova i Valvere.

Ha estat admesa la renúncia del seu càrrec de catedràtic de la "Escuela Central de Ingenieros Industriales" al Sr. Flórez y Posada. Igualment han renunciat llurs càtedres els professors Dr. Ortega Gasset, de la Facultat

de Filosofia i Lletres i el Dr. Jiménez Asúa, de la Facultat de Dret, ambdós de la Universitat Central; Dr. Fernando de los Rios, de la Facultat de Dret de la Universitat de Granada; Dr. Felipe Sánchez Román y Gallosa i Doctor Alfonso García Valdecasas, de la Facultat de Dret de la Universitat de Salamanca.

Tots són declarats baixa a l'escalafó general de catedràtics d'Universitat.

* * *

Diuen que a Colmenar Viejo, el dia 27 d'aquest mes, ha d'actuar una "cuadrilla bufa" composta de Don Quixot i Sanxo Panza.

Tot s'ho devia esperar, dels seus coterranis insensibles, el cavaller de la Trista Figura, menys veure's reencarnat en un torejador truanesc que, si us plau per força, ha de produir la riallada grotesca i delictuosa del poble que res no sap del respecte a la Cultura...—F. de S. A.

* * *

Hem vist amb gust un article que el nostre col·laborador Francesc Vidal ha publicat en les planes d'un dels últims números de "La Esfera" sobre el castell de Santueri, que contribueix a donar a conèixer les bel·leses de la illa.

N O T I C I A R I

CONCERTS

M. HUSSON—P. D'HUSSON - MAYOL

Amb dues sessions ben interessants es clogué el curs musical d'enguany.

La primera d'elles anà a càrrec de M. Marcel Husson i de la seva distinguida esposa, la nostra coterrània Sra. d'Husson - Mayol, i tingué lloc el dia 19 de juliol a la sala "Domus Artis".

M. Husson ens donà a conèixer un instrument del siscentes que en aquell segle i començaments del XVIII es va estendre per Europa. Volem dir la *viola d'amor*, modificació, segons el Mtre. Pedrell, de la viola contralt, amb set cordes i altres tantes d'acer, *simpàtiques*, que vibren sota la influència de les primeres. D'això en resulta una gran dolcesa i pastositat de so, però també, ens semblà, una manca de varietat en les sonoritats, de la qual es lliuren els actuals instruments de corda, que ens féu comprendre el perquè han arribat als nostres dies tal com els coneixem.

Naturalment que aquest comentari no va, de cap manera, dirigit al concertista, la tasca del qual fou ben elogiable. Al contrari, li restam ben agraïts d'haver-nos fet entrar en coneixença amb un instrument que és molt important en la història de la música.

Ens agradà, sobretot, la interpretació de *Plaisir d'Amour*, de Martini, i la *Sonata*, d'Ariosti.

També demostrà ésser el Sr. Husson un bon violinista, de temperament un poc fred (hem observat ja la mateixa cosa en altres concertistes que es dediquen a executar les obres dels clàssics primitius), en la *Sonata*, de Fauré, l'elegància i distinció de la qual posà sempre ben de manifest.

La seva esposa Sra. P. d'Husson - Mayol fou una acompanyant discreta i amb igual discreció tocà les obres de Soler, Daquin i Couperin que figuraven en la primera part del programa.

Possiblement a causa de la fatiga del viatge o per no tenir-la prou en dits, no estigué tan feliç en l'execució de *Papillons*, de Schumann, però, malgrat això, el seu treball fou ben rebut per l'auditori que no li regatejà aplaudiments.

RAFEL VICH—JOAN M.ª THOMÀS

La data del 21 de juliol proppassat cal senyalar-la amb pedra blanca en els anals del moviment musical mallorquí.

Gràcies a aquest esperit dinàmic que és Mn. Thomàs, posseeix avui Palma un orgue en una sala de concerts, cosa de la qual comptades capitals peninsulars poden vantar-se'n,

De la inauguració de l'orgue se n'encarregaren Mn. Rafel Vich, orga-

nista de la Catedral de Còrdova, i Mn. Joan M.ª Thomàs, qui ho és de "Domus Artis".

Tant les interpretacions del primer, com les del segon, ens causaren una impressió excellent. Mn. Vich fou, en l'elecció dels registres, molt auster i donà a les composicions que interpretà un to de gran noblesa i dignitat. Citem, per exemple, la *Partita sobre el coral "O Crist! Vós sou el clar jorn"*, de Bach, i el *Coral en la menor*, de Cèsar Franck.

Mn. Thomàs volgué fer lluir l'instrument i, sense caure en cap exageració de mal gust, ni tan sols de gust dubtós, ben al contrari, escollí registres i combinacions de major fantasia que li donaren interpretacions reixides del tot. Volem mencionar la millor, al nostre gust, o sia la del *Coral "Senyor Déu! tingau pietat de mi"*, de Bach.

El conjunt de piano i orgue de la darrera part no hauria de sentar un precedent. Són dos instruments difícils d'agermanar. Això va quedar ben palès en la *Fuga per a dos clavicèmbals*, de Bach, en què la diversitat de so d'un i altre feia gairebé impossible de seguir-ne els temes i llur desenrotllament.

Millor resultà el *Final de la "Passió segons St. Mateu"*, de Bach, i encara molt millor l'*Alleluia de l'Oratori "El Messies"*, de Händel, per bé que tocat a un temps una mica massa lent, al nostre sentir.

Digne final, aquest concert, del curs actual que, en conjunt, ha restat a un nivell prou enlairat perquè n'haguem de saber grat a Mn. Thomàs, animador incansable de gairebé totes les manifestacions musicals que es donen a Ciutat.

El lema que ostenta l'orgue instal·lat ens fa aixecar els cors a l'esperança d'un augment de densitat en el nostre petit món musical. Siga molt, siga poc el que vengui, felicitem, però, ben cordialment i sincerament Mn. Joan M.ª Thomàs per les realitzacions ja aconseguïdes.—E. P.

HOMENATGE A POMPEU FABRA

Com déiem en un dels nostres números últims, també LA NOSTRA TERRA s'ha adherit a l'homenatge al filòleg català Pompeu Fabra i a aquest fi ha obert una subscripció entre els seus redactors, col·laboradors i amics.

Pregam a tots els qui desitgin contribuir-hi que vulguen fer constar la seva adhesió a la "Llibreria Escolar" de la plaça de Cort, lloc on es recullen les quotes.

TURISME

Tiraren àncores dins les aigües de la nostra badia els vaixells: anglesos, "Assyra", "Viceroy of India", "Guest II", "Doris", "Araguaya"; els francesos, "Jamaïque", "Osprey", "Tenax", "Alesia", "Grand Lague J. C. F."; l'americà "Jezebel"; l'italià "Aldebaran"; l'holandès "Gebria" tots en viatge de turisme. El nom de la nostra volguda Roqueta i la fama de les seves bel·leses van escampant-se de cada dia més. "Gebria" pertany a la important Companyia "Lloyd Royal Holandès" i és aquesta la primera de les moltes visites que més envant farà a Mallorca.

HOSTE IL·LUSTRE

És vengut a Mallorca per cinquena vegada monsenyor Urzali, bisbe de Sant Joan de Cuyo. És fill adoptiu de Lluchmajor.

UNIÓ FEDERATIVA

El diari matutí "El Dia" del dia 17 publica un article signat per Joan Torrendell, sota el títol que encapsala aquesta nota, que recomenam a l'atenció dels nostres lectors.

EXEMPLE QUE CALDRIA IMITAR

A Barcelona, aquest estiu s'han organitzat algunes excursions marítimes, per tal que sien conegudes les belleses de la costa catalana. La companyia "Gaviotes S. A." mitjançant el yacht "Salvador" ha duit a Arenys de Mar una partida de turistes, qui prenien gran plaer de veure passar un darrera l'altre els pobles i les platges, amarades de llum. Premià, Vilassar, amb el seu enfilall de torretes voltades cada una d'un jardinet vora la mar; Mataró, quieta, lassada amb els banyistes mig enfora, mig endins de l'aigua i, per fi, Arenys de Mar amb una miniatura de port que li dona un aire aristocràtic.

El mateix féu "Viatges Blaus" amb la magnífica motonau "Infanta Beatriz" a les illes Medes. Són excursions alegres, sanitoses ensems i profitoses, car els excursionistes passen tot un dia fora la ciutat, trescant i ballant sardanes, acompanyats d'alguns escriptors capdals de la literatura catalana.

Ara bé: Mallorca, qui té tants bells paratges, ¿per què no ha d'organitzar també semblants viatges, amb els quals els mallorquins tendriem bona avinentesa de conèixer-la millor? ¿Per què algú no dona realitat a tan bella iniciativa?

IL·LUMINACIÓ

Mr. K. W. Johanson, enginyer de la Companyia d'electricitat provà d'illuminar les aigües de la mar, amb un aparell posat al fons. Les proves foren altament satisfactòries.

El propietari de les coves d'Artà acaba d'introduir-hi notables reformes, tals com illuminar-les amb tota magnificència, compondre les senderes de l'interior i la carretera, que ja arriba al portal de la cova, per comoditat dels turistes.

DOS SPORTMEN AGOSARATS

Un matí es presenten al Portitxolet els dos alemanys Hugo Thiele i Otto Kathvinkel portant grans saques. Tot seguit les obren, i treuen a fora el que hi duen. Amb uns trossos de llenya, que ajunten amb pernns, componen les armadures de dues embarcacions de vint pams cada una. Les cobreixen amb teles de cautxú i després d'una altra impermeable. La barra, que fa de quilla, dona rigidesa a l'embarcació. A proa posaren un petit pal, on pot penjar-se una vela. Omplerta l'embarcació de viandes, aparells fotogràfics, plats i altres coses emprengueren, vorejant la costa, un viatge entorn de la illa, que durarà unes setmanes.

¡Aquests sí que posen ja en pràctica els anhels, exposats més amunt, de fomentar les excursions marítimes a Mallorca!

EL CARRO DE LA BEATA

Aquest any el popular carro triomfal de la Beata, que s'escau sortir el primer diumenge d'agost per recórrer la ciutat, fou lluidíssim. Ja era hora que acabassen les veus qui clamaven justament per la seva dignificació. Massa vergonyós l'haviem vist eixir anys endarrera.

Anava davant un carro de *parei*, manat per dos *pareiers*. A dins dues parelles de *xeremiers*, vestits tots a l'ample anunciaven l'arribada de la comitiva.

Després venia el *pare de la Beata*, cavalcant una mula blanca, amb una dotzena de pagesos d'estament humil, amb calçons *amb bufes*, amb canyes enflocades, en senyal de festa. Més enrera es veuen cavalcant una vintena de cavallers habillats a l'estil del segle XVIIe amb capes de vellut i al capell una ploma onejant. Seguia el carro de la Beata. Seien al lloc preeminent una nina, que representava el liri flairós de Valldemossa, voltada d'àngels, de nins i músics qui alegrement cantavan aquelles cançons tan ingènues, però suggestives pel poble, qui se les ha fetes seves.

Una vintena de criats que vestien antigues i brillants casaques de les cases senyorials d'Olesa, Burgues, Safortesa, Cotoner, Quint, Gual, Pueyo, Sureda enllumenaven el trajecte amb atxes i bengales. Cloent tan lluida cavalcada una altra dotzena de cavallers menavan abrivats corcers.

Tots els carrers de trànsit es veren plens de gent, qui mirava passar tan bella comitiva, lloant l'encertat i digne reviscolament d'una festa, que semblava morir dins el ridícul més llastimós.

UN AVIS

Pregam als companys de premsa que, en honorar-nos reproduint articles publicats a les planes de la nostra revista, en facin notar almenys la procedència.

ELS ORFEONS DE MALLORCA

La important entitat musical "Orfeó Mallorquí" féu una excursió al venerable santuari de Lluch, seguint en això les normes traçades pel bisbe Campins. Allà es cantà el psalm de salutació i l'himne de les peregrinacions. A l'ofici, la missa de Perosi "Hoc est Corpus meum" i després al saló de la Infantessa les composicions "La gata i en Belitre", "Vou-veri-vou", "La nina i el moliner", "Arri muleta", "La Sardana de les monges" i "La Balanguera".

L'Orfeó de Sineu anà a Inca per ofrenar al director de "L'Arpa", En J. Albertí, una batuta com a mostra d'agraïment pel seu esforç en bé de la cultura musical. No hi mancaren parlaments. Cantaren "La mort del rossinyol", "La font", "La Balanguera".

UN HOMENATGE

El poble d'Andraitx reté homenatge al seu metge Pere Ferrer Pujol, amb motiu de les seves noccs d'or amb la ciència mèdica. El Sr. Ferrer, a més dels afanys en bé dels malalts, és un entusiasta de la higiene preventiva de les malalties. El President de la Junta organitzadora de l'homenatge, i alhora batlle accidental, llegí un bell parlament, escrit en la nostra

llengua, ben cordial i sentit. Tot el poble passà per davant l'homenatjat i muller, i els significà públicament l'amor i el respecte que per ells sent. Actes així, tan populars i espontanis, afalaguen i eixamplen el cor.

“EL DIA” FA UNA ENQUESTA

Al seu temps diguérem que el projecte de reforma del nostre port no ens agradava. Ara, que és imminent la realització, el susdit diari ha obert una informació sobre aquest assumpte.

Fins al moment en què escrivim aquestes ratlles han aparegut en el mentat diari articles signats per Jaume L. Pou, del Pòsit de Pescadors; Antoni Qués, de la Companyia Transmediterrània; i F. Vidal Sureda, a tots els quals desplaui també el projecte i el troben deficient des de diferents i respectables punts de vista.

LES EDIFICACIONS DEL PORT

Veim alçar-se en el moll una gran edificació destinada a la instal·lació de les diverses dependències del Port de Palma com són: Comandància de Marina, Sanitat Exterior, etc.. A la fi tendran una presentació i un acolliment digne les importantíssimes dependències del nostre Port, que són de les primeres coses que veuen els forasters en arribar, i que alguna, com la Sanitat Exterior, no pot mostrar ja unes apariències més vergonyants.

Llàstima, però, que no es segueixca en les obres del port les primitives orientacions, tan ben marcades amb el passeig de la Riba, de no desvirtuar o millor dit, de fer lluir els nostres encisos naturals.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

Redacció i Administració:

Carrer de Palacio, 91. — Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes. — Trimestre, 3 ptes. — Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER. — SANT FRANCESC, 2 I 4. — PALMA DE MALLORCA